

רעיונות מקוריים לדרשות שבועיות לשלוחים

יצא לאור בתאריך:
ט' אדר תש"ע

פרשה:
תצוה - זכור

כותרת:
"העלאת מיסים" בעד או נגד?

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד

פרשת תצוה - זכור

”העלאת מיסים” בעד או נגד?

שאלת המיסים עולה לאחר הצהרות שנשמעות מפי הנשיא מפעם לפעם בנושא זה. האם ראוי להעלות את המיסים לעשירים ולהוריד את המס לעניים, יש דעות לכאן ולכאן, יש אומרים שזהו הדבר הנכון לעשות, ולעומתם טוענים אחרים שצעד כזה עשוי להחריב את הכלכלה.

אנו עומדים כמה ימים לפני חג הפורים שבו נקרא את מגילת אסתר. בדרך כלל כולם קוראים בעיון את עיקר המגילה, אך כשמגיעים לסוף המגילה – כולם כבר מתעייפים. בסוף המגילה ממש, שלשה פסוקים בלבד לפני הסוף, מופיע פסוק שבדרך כלל לא שמים לב אליו: אחרי שהמגילה מספרת באריכות שמרדכי נעשה משנה למלך אחשורוש, והוא ביחד עם אסתר תיקנו את חג הפורים לדורות, יש פסוק אחד שלכאורה אינו קשור לכל הסיפור של המגילה: ”וישם המלך אחשורוש מס על הארץ ואיי הים”. לכאורה מה זה קשור לסיפור של פורים שאחשורוש הטיל מס על כולם?

אומר הרבי בשיחה (פורים תשד”מ ח”ב עמ’ 1246) שמרדכי מתוקף תפקידו כמשנה למלך השפיע על אחשורוש שיטיל מס על כל אזרחי מלכות אחשורוש שהיתה אז ”מעצמת על”, ולכן פרט זה מופיע במגילה כי מרדכי הוא זה שגרם להטלת המס הזה [אולי זהו גם הביאור מדוע מיד לאחר מכן כתוב שהוא היה רצוי (רק) לרוב אחיו].

מדוע באמת מרדכי ראה לנחוץ לעורר ולדחוף את המלך להטיל מס על האזרחים? מסביר הרבי שלא יתכן מצב שאדם יהיה רק בבחינת ’מקבל’, לא יתכן שהאזרחים רק יקבלו מידי הממשלה ולא יעניקו בחזרה. כדי שהעולם יתנהל באופן של ”סדר” יש לדאוג שכל אחד יהיה גם ”נותן” ולא רק ”מקבל”, שכל אחד יתרום את חלקו למאמץ הכללי, החוק הזה הוא בריא למדינה, שכל אזרחיה, כולל התושבים העניים, ישלמו מס קבוע.

בשבועות אלו אנו קוראים על בנין המשכן. גם שם אנחנו מוצאים למעשה את הרעיון שהטילו מיסים, כדי לממן את הקרבנות לקחו מכל אחד מס אחיד של מחצית השקל פעם בשנה ונקבע כי "העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט".

אבל כשמדובר על בניית המשכן כאן משה רבינו לא הטיל מס קבוע אלא להיפך "כל איש אשר ידבנו לבו" הכל תלוי בנדבת הלב, ומי שרצה תרם כפי שלבו חפץ וכפי יכולתו. כמוכן לא חייבו ולא הכריחו אף אחד לתרום לבנין המשכן, והתברר כי השיטה הזאת הצליחה ביותר, כמו שנקרא בפרשת ויקהל שבני ישראל תרמו מהונם סכומים כה גדולים עד שהיה צורך להכריז שלא יביאו יותר תרומות.

לעומת זאת בשעה ששלמה המלך בנה את בית המקדש הראשון, כפי שקראנו בהפטרה של שבוע שעבר, הוא לא סמך על נדיבות הלב של עם ישראל, אלא בחר להטיל מיסים על כולם: "ויעל המלך שלמה מס מכל ישראל", אנשים היו מחויבים ללכת ללבנון כדי להביא עצים ואבנים לבנות את בית המקדש.

ואכן שלמה המלך בנה בנין מפואר, וגם לאחר שסיימו לבנות את בית המקדש שלמה לא הוריד את המיסים, (כמו בכל ממשלה שנקל לה לעלות מיסים, אבל אחרי שמתרגלים להכנסה קבועה קשה לוותר עליה, אפילו אם הסיבה הרשמית לגביית המיסים כבר חלפה והתבטלה). ויתרה מזו: שלמה המלך עוד הגדיל יותר את נטל המיסים על העם כדי לממן את רמת החיים שלו.

כשלמה המלך נפטר, מסופר בספר מלכים (א, י"ב), התאסף עם ישראל בעיר שכם כדי להמליך את רחבעם בן שלמה למלך על ישראל. מסופר שבאו כל ישראל ובראשם ירבעם בן נבט ופנו לרחבעם בבקשה להוריד מהם קצת את נטל המס, הם אמרו לו: "אביך הקשה את עולינו ואתה עתה הקל מעבודת אביך הקשה ומעולו הכבד... ונעבדך".

רחבעם השיב להם שהוא יחשוב על כך ובעוד שלשה ימים הוא יתן להם תשובה. הוא פנה אל הזקנים שהיו היועצים של שלמה אביו ושאל אותם מה דעתם בנושא, האם להוריד את המס או לא? היועצים השיבו לו במשפט שהפך ברבות השנים ל'מושג'. אפילו כאן בארצות הברית מגדירים נבחר ציבור בתור Public servant עבד לציבור; הם למעשה 'טבעו' את הביטוי הזה ואמרו לו "אם היום תהיה עבד לעם הזה", אם תהיה קשוב להם ותעזור להם – הם יהיו לך לעם, ובמילים פשוטות: תוותר להם על המס, כך יעצו לו יועצי אביו.

לאחר מכן פנה רחבעם לשאול בעצת היועצים הצעירים שלו, כל ה"חכמים" הגדולים, יועצי תדמית ויועצי תקשורת אלה שעושים את כל ה"ספינים" וכו', והם ענו לו שכך עליו להשיב לעם ישראל: "אבי העמיס עליכם עול כבד ואני אוסיף על עולכם, אבי ייסר אתכם בשוטים ואני אייסר אתכם בעקרבים". תשובה שמשמעותה במילים פשוטות: אני עוד אראה לכם מי כאן בעל הבית!

כעבור שלשה ימים חזר כל העם לשמוע את תשובת המלך הצעיר שבחר לשמוע לעצת היועצים הצעירים. כאשר העם שמע את תשובת המלך החדש הוא התרגז מאוד והשיבו לו: "מה לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן ישי לאוהליך ישראל", במילים פשוטות: שכח מאיתנו, אנחנו גמרנו איתך! התשובה הזאת גרמה שעשרת השבטים יפרדו ממלכות דוד והם המליכו עליהם את ירבעם בן נבט למלך, ומני אז היו שתי ממלכות בישראל: מלכות יהודה ומלכות ישראל. ועל התופעה הזאת אומרת הגמרא (במס' מגילה לא, ב): "סתירת זקנים בנין ובנין נערים סתירה וסימן לדבר רחבעם בן שלמה"

מהסיפור הזה נמצאנו למדים שתמיד ראוי להקשיב למבוגרים אפילו כשהעצה שלהם נראית כחורבן, שכן בסופו של דבר הם צודקים לאור נסיונם הרב. נו, לאור כל זה, כיצד ראוי לנהוג: כן מיסים או לא מיסים?

כמו תמיד ביהדות יש את התשובה המושלמת לכל בעיה. ההלכה אומרת שאדם מחוייב לתת עשר אחוז מהכנסתו לצדקה, חובה זו היא למעשה כמו מיסים, עליו להפריש זאת, והתורה לא סומכת על טוב ליבו של האדם ועל נדבתו החופשית.

אולם – וזה חידוש גדול – התורה משאירה לאדם את הבחירה למי הוא יתן את הצדקה, יש כאן 'שילוב' של חובה עם בחירה חופשית. מצד אחד הוא חייב לתת צדקה, ולאידך זוהי זכותו הבלעדית להחליט לאיזה עני או לאיזה ארגון צדקה הוא יתן את הצדקה. הממשלה אינה מחליטה בשבילך למי לתת צדקה, התורה משאירה את ההחלטה הזאת בידך. החקלאי מחוייב להפריש תרומה ומעשר מיבול שדותיו, אבל רק הוא מחליט לאיזה כהן הוא יתן את זה. אדם שנותן צדקה למי שלבו חפץ – סביר להניח שלעולם לא יפתח רגש של דחיה כלפי מצות הצדקה.

הרעיון הזה הוא נכון לא רק בקשר לצדקה אלא גם בקשר ללימוד תורה: הגמרא (במסכת ע"ז י"ט, א) קובעת "לעולם ילמוד אדם תורה במקום שלבו חפץ", כדי שאדם יצליח בלימוד התורה עליו ללמוד בתחום או בנושא שמעורר בו ענין, שהוא חש אליו משיכה ושהוא נהנה ממנו.

כולם מחוייבים ללמוד תורה ולקיים מצוות, אבל לכל אדם יש את ה-Niche שלו, יש לו את המצוה המיוחדת או את החג המיוחד או את הסיפור בתורה שהוא מחבב יותר מכל, והיהדות מעודדת אותו להתעסק בעיקר בזה, שכן אז הוא יעסוק בזה תדיר מתוך חיות והתלהבות מיוחדת, וזה עשוי לתת לו את החשק לקיים ולעשות את שאר מצוות התורה, ובלשון החסידות: זהו ה"שער" שבאמצעותו ועל-ידו מתעלים שאר התורה ומצוות שלו.

פרוייקט בחסות "משרד השלוחים"

הדברים על אחריות הכותב בלבד